

Гоняна К.В.

Державний торговельно-економічний університет
Науковий керівник: Шведова Ганна Леонідівна,
кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри правового забезпечення безпеки бізнесу
Державний торговельно-економічний університет
м. Київ

ОСОБЛИВОСТІ РОЗМЕЖУВАННЯ КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА ДЕЗЕРТИРСТВО ТА САМОВІЛЬНЕ ЗАЛИШЕННЯ ЧАСТИНИ АБО МІСЦЯ СЛУЖБИ

Перш за все, слід зазначити, що дезертирство та самовільне залишення місця служби належать до категорії військових кримінальних правопорушень, які порушують порядок та підривають дисципліну в органах, які забезпечують оборону держави. Статтею 407 Кримінального кодексу України (далі - ККУ) передбачено відповідальність у разі самовільного залишення військової частини або місця служби військовослужбовцем строкової служби, а також нез'явлення його вчасно без поважних причин на службу у разі звільнення з частини, призначення або переведення, нез'явлення з відрядження, відпустки або з лікувального закладу тривалістю понад три доби, але не більше місяця. Згідно із зазначеною статтею, кримінально карним є також самовільне залишення військової частини або місця служби військовослужбовцем (крім строкової служби), а також нез'явлення його вчасно на службу без поважних причин тривалістю понад десять діб, але не більше місяця, або хоч і менше десяти діб, але більше трьох діб, вчинені повторно протягом року. Водночас ст. 408 ККУ зазначає що дезертирство, тобто самовільне залишення військової частини або місця служби з метою ухилитися від військової служби, а також нез'явлення з тією самою метою на службу у разі призначення, переведення, з відрядження, відпустки або з лікувального закладу [1]. Незважаючи на певні схожості, ці злочини мають суттєві відмінності, що впливають на їх правову кваліфікацію та ступінь суспільної небезпечності. СЗЧ (самовільне залишення частини) та дезертирство — це два поняття, які часто сплутують, але вони мають відмінності в мотивах та наслідках. СЗЧ передбачає відсутність наміру залишити службу назавжди, тоді як дезертирство має у своїй основі рішучість не повертатися до виконання своїх обов'язків [2]. Ковальов А.В. зазначив що самовільним залишенням частини (СЗЧ) не вважається: залишення військової частини за наявності відповідного дозволу командира. відрядження. виконання наказу командира, лікування, ротація/переміщення, навчання, відпустка тощо. Всі з зазначених вище підстав повинні в обов'язковому порядку підтверджуватися командиром або оформленими належним чином документами [3].

Також варто додати, що саме мотив є ключовим елементом, який розрізняє дезертирство від самовільного залишення частини або місця служби. Наприклад Комісарчук Р. В. вважає що переважна частка самовільних залишень відбувається військовослужбовцями, які проходять військову службу за призовом, причому значна частина — в перші місяці військової служби. Це свідчить про такі властивості особистості військовослужбовця як непідготовленість до фізичних навантажень, виконання обов'язків військової служби, невпевненість у власних силах, беспорядність без батьків, нездатність адаптуватися до нових соціально-побутових умов, вибудовування міжособистісних відносин в новому військовому середовищі, замкнутість в собі, туга за домом, рідними і близькими й т.п. Водночас певна кількість самовільних залишень є наслідком переважно нестатутних відносин у військовій частині. У зв'язку з цим для особи, яка самовільно залишила

військову частину або місце служби властиві ознаки потерпілого військовослужбовця [4.с.345].

Слід також звернути увагу, що самовільне залишення військової частини або місця служби військовослужбовцем строкової служби, а також нез'явлення його вчасно без поважних причин на службу у разі звільнення з частини, призначення або переведення, нез'явлення з відрядження, відпустки або з лікувального закладу тривалістю до трьох діб, а також самовільне залишення військової частини або місця служби військовослужбовцем (крім строкової військової служби), а також військовозобов'язаним та резервістом під час проходження зборів, а також нез'явлення його вчасно без поважних причин на військову службу у разі призначення або переведення, нез'явлення з відрядження, відпустки або з лікувального закладу тривалістю до десяти діб є адміністративними правопорушеннями, відповідальність за які передбачена Кодексом України про адміністративні правопорушення [5].

Отже, відмінністю між даними злочинами є **саме їх мотив** у випадку самовільного залишення частини або місця служби, військовослужбовець зазвичай не має наміру повністю ухилитися від служби, тоді як дезертирство пов'язане саме з бажанням назавжди уникнути виконання обов'язків військової служби та має більш небезпечний характер, оскільки воно спрямоване на повне ухилення від військової служби, що робить його більш суспільно небезпечним і тягне за собою суворіші покарання. Крім того, ключовим моментом у процесі здійснення кваліфікації є врахування тривалості відсутності військовослужбовця, у зв'язку з тим, що саме від цього критерію значною мірою залежить ступінь суспільної небезпечності діяння і факт наявності складу кримінального правопорушення.

Список використаних джерел:

1. Кримінальний кодекс України: Закон від 05 квітня 2001 року № 2341-III// База даних «Законодавство України» /ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text>.

2.Мережа права: що таке СЗЧ і чим воно відрізняється від дезертирства? URL: <https://merezha-prava.ua/blog-posts/shcho-take-szch-i-chim-vono-vidriznyaietsya-vid-dezertirstva>.

3. Ковальов А.В.: дезертирство та сзч під час військового стану. Що робити та яка відповідальність? URL: <https://prikhodko.com.ua/my-i-zmi/my-i-zmi/stattya/dezertyrstvo-ta-szch-pid-chas-vijskovogo-stanu-shho-robyty-ta-yaka-vidpovidalnist/>.

4.Комісарчук Р.В особливості розслідування самовільного залишення військової частини або місця служби URL: <https://dspace.onua.edu.ua/server/api/core/bitstreams/98d477eb-00c7-4217-9ba2-477f8256d9af/content>.

5.Кодекс України про адміністративні правопорушення: Закон від 07.12.1984 № 8073-X База даних «Законодавство України» /ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10/conv#n3796>.